

3de vergadering

Dinsdag 24 oktober 1995

Aanvang 13.30 uur

Voorzitter: Tjeenk Willink

Tegenwoordig zijn 65 leden, te weten:

Batenburg, De Beer, G. van den Berg, J.Th.J. van den Berg, Bierman, De Boer, Boorsma, Braks, Van den Broek-Laman Trip, Cohen, Dees, Van Dijk, Van Eekelen, Eversdijk, Gelderblom-Lankhout, Van Gennip, Ginjaar, Glastra van Loon, Glasz, Van Graafeiland, Grewel, De Haze Winkelman, Heijmans, Heijne Makkreel, Hessing, Van Heukelum, Hilarides, Hirsch Ballin, Hofstede, Holdijk, Jaarsma, De Jager, Jurgens, Korthals Altes, J. van Leeuwen, L.M. van Leeuwen, Linthorst, Lodewijks, Loudon, Luimstra-Albeda, Lycklama à Nijeholt, Michiels van Kessenich-Hoogendam, Pit, Pitstra, Le Poole, Postma, Rensema, Rongen, Roscam Abbing-Bos, Schoondergang-Horikx, Schuurman, Schuyer, Staal, Steenkamp, Tjeenk Willink, Tuinstra, Varekamp, Ter Veld, Veling, Verbeek, Vrisekoop, Werner, De Wit, Wöltgens en Van de Zandschulp,

en de heren Ritzen, minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen, en Nuis, staatssecretaris van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen.

□

De **voorzitter**: Ik deel aan de Kamer mede, dat zijn ingekomen berichten van verhindering van de leden:

Stevens, Hendriks, Grol-Overling, Baarda en Zijlstra, wegens verblijf buitenslands.

Deze berichten worden voor kennisgeving aangenomen.

De **voorzitter**: De ingekomen stukken staan op een lijst, die in de zaal ter inzage ligt. Op die lijst heb ik voorstellen gedaan over de wijze van behandeling. Als aan het einde van de vergadering daartegen geen bezwaren zijn ingekomen, neem ik aan, dat de Kamer zich met de voorstellen heeft verenigd.

(Deze lijst is, met de lijst van besluiten, opgenomen aan het eind van deze editie.)

De **voorzitter**: Ingekomen zijn drie beschikkingen van de voorzitters van de Eerste en van de Tweede Kamer der Staten-Generaal houdende aanwijzing van leden en plaatsvervangende leden van de raadgevende interparlementaire Beneluxraad en van leden van de OVSE-Assemblée en van de Interparlementaire Commissie van de Taalunie. Deze beschikkingen liggen op de griffie ter inzage. Ik stel voor deze beschikkingen voor kennisgeving aan te nemen.

Daartoe wordt besloten.

De **voorzitter**: Aangezien voor verschillende verdragen die ter stilzwijgende goedkeuring zijn voorgelegd en voor algemene maatregelen van bestuur die zijn voorgehangen en gedrukt onder de nummers 24340, 24342, 24343, 24412 (R1544), 24413 (R1545), 24414 (R1546), 24418, 24421 (R1547) en 24422 (R1548) de termijn is verstreken, stel ik vast, dat voor wat deze Kamer betreft aan uitdrukkelijke goedkeuring van deze verdragen respectievelijk AMvB's geen behoefte bestaat.

Aan de orde is de behandeling van:
- **het wetsvoorstel Bepalingen met betrekking tot de educatie en het beroepsonderwijs (Wet educatie en beroepsonderwijs) (23778).**

De **voorzitter**: Ik stel de Kamer voor, na de eerste termijn van dit wetsontwerp te behandelen de intrekking van de Wet raad van advies bibliotheekwezen en informatieverzorging (23255), gekoppeld aan het wetsvoorstel 24090. Dat zullen wij geheel behandelen om dan terug te keren naar de behandeling van de WEB, zoals het wetsvoorstel is gaan heten: het antwoord van de regering en de tweede termijn.

Daartoe wordt besloten.

De beraadslaging wordt geopend.

De **voorzitter**: Het woord is aan de heer Hofstede, die zijn maiden-speech uitspreekt.

□

De heer **Hofstede** (CDA): Mijnheer de voorzitter! De Wet educatie en beroepsonderwijs is in alle opzichten belangrijk. Eenmaal tot wet verheven, regelt zij de onderwijsaangelegenheden van meer dan 300.000 leerlingen in het middelbaar beroepsonderwijs, van 130.000 leerlingen in het beroepsbegeleidend onderwijs, beter bekend als het leerlingwezen, van 84.000 leerlingen in het VAVO, van 7500 leerlingen in het vormingsonderwijs en van 128.000 mensen die lessen in de basiseducatie volgen. In totaal gaat het hierbij om zo'n 650.000 meest jonge mensen. De wet heeft verder

Hofstede

betrekking op in totaal ongeveer 22.000 onderwijsgeevenden, en vraagt op jaarbasis een bedrag van ruim 4 mld. Al deze cijfers heb ik kort geleden van de minister ontvangen, waarvoor zeer hartelijk dank.

Uit deze korte opsomming van cijfers mag blijken hoe belangrijk het nu te behandelen wetsvoorstel is, maar daar blijft het niet bij. Als gekeken wordt naar de werkgelegenheid, dan blijken het middelbaar beroepsonderwijs en het leerlingwezen goed te scoren. Mensen met een diploma MBO hebben naar verhouding de beste kans op een behoorlijke baan in onze maatschappij. Als dat nodig is, is een latere bij- of omscholing ook relatief gemakkelijk. Verder blijkt dat vooral het midden- en kleinbedrijf, het MKB, veel gebruik maakt van mensen, afkomstig uit MBO of BBO. De vraag naar arbeidskrachten uit deze opleidingen groeit nog steeds. Dat is zeker nu merkbaar, nu er weer spanningen op de arbeidsmarkt ontstaan. De memorie van toelichting spreekt in dit kader terecht over het vitale belang voor onze economie. Het gaat inderdaad om een belangrijke kurk voor de economie in het algemeen en voor het midden- en kleinbedrijf in het bijzonder.

Dit vaststellende ontstaat bij mijn fractie enige verbijstering, als de wijze waarop dit wetsontwerp dreigt te worden ingevoerd, in ogenschouw wordt genomen. Van een in alle opzichten majeure operatie zou toch verwacht mogen worden dat de zekerheid van succes aan alle kanten vaststaat? Als dat niet het geval is, zou er toch niets op tegen zijn om bijvoorbeeld wat meer tijd te nemen, of om zo nodig tot andere concentraties te komen, gesteld dat grotere concentraties nodig zijn?

Als bij zo'n in alle opzichten majeure gebeuren veel belangrijke factoren nog onzeker zijn, is het dan niet onverantwoord om zo'n wet in te voeren? Dan wordt het immers al snel spelen met de belangen van onze economie, spelen met de belangen van vele bedrijven, met name in het MKB, spelen met de belangen van honderdduizenden leerlingen, en spelen met de belangen van miljarden, dus spelen met onze toekomst, want onderwijs is immers toekomst?

De grote vraag bij de behandeling van vanmiddag zal zijn of de minister voldoende garanties kan geven dat succes verzekerd is. In de schriftelijke

behandeling zijn de ministers daarin niet of in elk geval onvoldoende geslaagd. Daaruit wordt zeer duidelijk dat er nog veel onduidelijk en omstreden is. Het gaat hier om een fusieproces, waarbij enkele honderden instellingen door de wet worden gedwongen om te fuseren tot 45 à 50 nieuwe instellingen. Een belangrijk deel van deze scholen is nog nauwelijks bekomen van de SVM-operatie, die veel scholen al tot vrij grote units had omgesmeed, vaak niet zonder problemen.

Een fusieproces van zo'n grote omvang, qua mensen en geld, is in ons land ongekend, denk ik. Nogmaals, dan moet op zeker worden gespeeld. Noodzakelijke zekerheden zouden volgens de CDA-fractie moeten zijn: draagvlak in de Nederlandse samenleving, draagvlak in de desbetreffende instellingen, draagvlak bij het personeel, een gedegen marktverkenning, een solide financiering, in onderwijsland aangeduid met de term "bekostiging", versterking van de concurrentiepositie ten opzichte van de andere onderwijsmogelijkheden en versterking van de kwaliteit van dit onderwijs. Achtereenvolgens zal ik elk van deze aspecten kort de revue laten passeren.

Over het draagvlak in de Nederlandse samenleving kan ik kort zijn. Volgens het Sociaal en cultureel planbureau is dit draagvlak niet aanwezig. Dat is ook niet zo verwonderlijk, want leerlingen of ouders zijn niet naar hun mening gevraagd, laat staan beide groepen. In de nadere memorie van antwoord constateren de bewindslieden dat de publieke aandacht inderdaad gering is. Door werkbezoeken trachten zij dat te verbeteren, zeggen zij. Het zal duidelijk zijn dat ik niets tegen werkbezoeken heb, maar het lijkt mij al te lichtvoetig om te veronderstellen dat het draagvlak in de samenleving daarmee echt wordt verbreed. De conclusie kan duidelijk zijn: draagvlak in de Nederlandse samenleving lijkt mij niet of nauwelijks aanwezig.

Dan kom ik op het draagvlak in de desbetreffende instellingen. Een groot draagvlak wordt door de bewindslieden, eveneens in de nadere memorie van toelichting, een succesbepalende factor voor de implementatie genoemd. Dat is terecht. Het draagvlak wordt echter betwijfeld door de Raad van State,

ruwweg ontkend door de Onderwijsraad, ontkend door vele instanties als besturenraad en KBVO, alsmede door het BVE-samenwerkingsverband, en betwijfeld door de sociale partners en door vele instellingen zelf. Fusiedwang, onzekerheid over eigen voortbestaan en/of over de eigen denominatie, lijfsbehoud, verholde dreigementen dan wel contra-productieve aanmoedigingen, dat zijn heel vaak de overwegingen die tot ROC-vorming leiden. Voorwaar, de tweede ondertekenaar was de minister van landbouw, maar het is geen goed voorbereide akker, waarvan te zijner tijd rijkelijk geoogst kan worden.

Dan het draagvlak bij het personeel. Het personeel van veel scholen is moe geworden. ROC-vorming betekent per definitie alweer een nieuwe werkgever. Uitspraken als: ze doen maar in Zoetermeer of Den Haag zijn niet van de lucht. De frustraties stapelen zich hoog op. Zonder dat ik mij hier een oordeel wil aanmatigen over recente stakingen moet mij toch van het hart dat ik volkomen begrijp wat er gebeurt. Een eerste werkelijke staking in het MBO-onderwijs is een hard gegeven en een duidelijk teken dat het niet zo goed gaat in het beroepsonderwijs, althans niet bij de werknemers. Zich opstapelende frustraties zijn geen goede voedingsbodem voor een kwalitatief goede implementatie.

Voor zover ik heb kunnen waarnemen, ontbreekt een gedegen marktverkenning te enen male. Dat wordt kennelijk aan de nieuwe instellingen overgelaten, evenals – overigens terecht – een goed ondernemingsplan. Dat gebeurt echter wel zonder de zekerheid van een goede financiering. Alle factoren om aanbodgericht te gaan werken, zijn aanwezig. Eerst wordt een ROC gevormd, pas dan wordt gekeken of de markt daarom vraagt. De markt heeft echter niet alleen behoefte aan aanbod zonder vraag, zij vraagt meer om vraaggericht werken.

In dit kader is het wat onthullend hoe wordt omgegaan met die markt. Vanuit de markt wordt betwijfeld of het veld van de educatie wel moet worden samengevoegd met de beroepsopleiding. Daarop komt nauwelijks een sluitend antwoord van de bewindsman. Er wordt wel doorgezet.

Hofstede

De doorstroming vanuit de volwasseneneducatie moet groter worden in de komende jaren, zegt de minister. Zij moet gaan naar meer dan 10% in het jaar 2000. Dat betekent wel dat bijna 90% ook in de toekomst niet doorstroomt. Desondanks vindt er samenvoeging plaats. Dat gebeurt, ik zei het al, tegen de wil in van marktpartijen en tegen de wil en met grote zorg van het veld van de basiseducatie zelf. Het lager beroepsonderwijs heeft zich, zeker bij veel leerlingen en veel ouders, uit de markt geprijsd. Voor het MBO neemt de minister nu grote risico's. De minister speelt, naar het mij voorkomt, hierbij met vuur.

Een ander punt is de solide financiering c.q. bekostiging. De bekostiging moet pas over een aantal jaren worden geregeld, zeggen de bewindslieden. Zij wagen het zelfs op te merken dat je naast alle andere besomeringen daarmee nu het veld niet mag lastigvallen. Het veld dringt echter allerwegen aan op duidelijkheid inzake de bekostiging. In concreto betekent dit dat nieuwe instellingen moeten worden opgetuigd, niet wetende wat in de toekomst de factoren zullen zijn die wel of niet in de bekostiging worden opgenomen. In het bedrijfsleven zou zo'n aanpak leiden tot een zeker faillissement. Immers, je moet een jaar of vijf gaan produceren zonder dat je weet of die producten ooit geld waard zijn.

Naar het mij voorkomt moet deze Kamer en dan graag kamerbreed van de bewindslieden eisen dat eerst de bekostiging deugdelijk wordt geregeld alvorens de wet in werking mag treden. Alle woordvoerders van de andere fracties in deze Kamer vraag ik nadrukkelijk, zich duidelijk uit te spreken over de door de bewindslieden voorgestelde bekostiging zodat daarop in tweede lezing kan worden teruggekomen.

Een zelfde uitspraak vraag ik ten aanzien van de in artikel 2, lid 2.2, genoemde parameters. Dat betreft de instroom en het aantal diploma's. Het kan toch niet zo zijn dat je de instellingen grotere beleidsvrijheid geeft en veel meer risicodragend maakt zonder de zekerheid van de toekomstige bekostiging en met alleen twee parameters die daar zeer omstrepen zijn.

Inzake de toekomstige bekostiging geldt ook dat het in de toekomst allemaal wat meer gecompliceerd gaat worden. Niet de minister is nog

langer overal voor verantwoordelijk. Op het vlak van educatie zijn dat de gemeenten. In het MBO-veld is er nogal wat huiver voor deze ingewikkelde financieringsvorm die in hoge mate afhankelijk dreigt te worden van jaarlijks te vernieuwen contracten met gemeentebesturen. Slecht bij kas zittende gemeenten zullen zich al snel kunnen verschuilen, aannemende dat de landelijke overheid dan wel bijspringt. Maar een zich verschuilende landelijke overheid ligt wellicht nog meer voor de hand. Hoe dan ook, bij de ROC's zal onzekerheid troef zijn, tenzij de bekostiging hier en nu goed geregeld wordt.

Mijn volgende opmerking betreft de versterking van de concurrentiepositie ten opzichte van andere onderwijsmogelijkheden. In de tweede ronde van de schriftelijke voorbereiding heeft de CDA-fractie indringende vragen gesteld over de toekomstige positie van het middelbaar beroepsonderwijs. Immers, deze vorm van onderwijs is van eminent belang voor onze economie. Dat zeggen ook onze bewindslieden.

De huidige fusiegolf, opgeroepen door dit wetsvoorstel, draagt in zich dat in de nabije toekomst het aantal vestigingsplaatsen zal teruglopen. Dat is nu al volop aan de gang in het hoger beroepsonderwijs. Er zijn voor zover ik heb kunnen nagaan geen ingebouwde remmen die een soortgelijke gang van zaken in het MBO zouden tegengaan. Zeker voor de leeftijdscategorieën waarop de wet betrekking heeft, zijn grotere reisafstanden vaak een beletsel.

Een vraag daarover van de CDA-fractie in de schriftelijke voorbereiding beantwoordden de bewindslieden met de zin dat de arbeidsmarkt hierbij belangrijk zou zijn als motivatie voor de schoolkeuze. Als dat zo zou zijn, volgden ongetwijfeld minder mensen onderwijs op AVO-scholen en veel meer in beroepsopleidingen. Daarom moet ik constateren dat de toekomstige concurrentiepositie van het middelbaar beroepsonderwijs hoogst waarschijnlijk zal verslechteren. Ook een zekere monopolievorming, in de hand gewerkt doordat er in een aantal gebieden slechts een instelling is die volledig de dienst kan uitmaken, bevordert niet een gezonde concurrentie.

Bedrijfseconomische principes zullen in instellingen van soms meer

dan 20.000 leerlingen al snel een dominante rol kunnen gaan spelen. Opleidingen in technische vakken vragen daarnaast vaak meer investeringsmiddelen dan andere beroepsopleidingen. Maar meer investeringen in financieel onduidelijke of kort gehouden situaties zullen veeleer gaan in de richting van goedkopere opleidingen.

De bewindslieden gaan daar gemakkelijk mee om door te stellen dat de technische opleidingen, dus ook zonder ROC-vorming, nu al onder druk staan. Dat is waar, maar dan moet je de kans op nog grotere discrepantie niet uitlokken. Feit is dat de positie van de BVJ-opleidingen zeker niet verbeterd wordt. Er is eerder sprake van een zekere verzwakking.

De versterking van de kwaliteit van dit onderwijs is mijn volgende punt. Betere kwaliteit ontstaat niet per definitie in grotere instellingen. Samenvoeging van twee zwakke scholen levert vrijwel nooit een sterke op. Ook de nu al jaren voortdurende fusiegolven vergroten niet automatisch de kwaliteit. Integendeel zelfs. De fusies kosten veel aan inventiviteit en veel aan energie. Het kost energie om de nieuwe instellingen in goede banen te leiden. Het kost energie om dieptestudies te doen, het kost energie om het personeel te motiveren enzovoorts. Betere kwaliteit is gebaat bij een zekere rust en bij zekerheid, zekerheid inzake de bekostiging bijvoorbeeld.

Daarbij hoort dat er voldoende investeringen kunnen worden gedaan, graag in de vorm van diepte-investeringen. Er is in ons land veel behoefte aan technische opleidingen. Dat wordt duidelijk gestipuleerd in de schoolverlatersbrief van 1995 van de arbeidsvoorziening. Ik citeer. Bij een voortzetting van het huidige schoolkeuzegedrag zullen zich in de nabije toekomst tekorten openbaren aan technisch opgeleiden op alle niveaus. Einde citaat. Daarom moet er veel aandacht zijn voor kwaliteit, dit in nauwe samenwerking met de vraagkant, dus met de werkgelegenheidsontwikkeling.

Mijnheer de voorzitter! Resumerend ben ik geneigd, te constateren dat er geen of in elk geval onvoldoende draagvlak is in de Nederlandse samenleving. En daar doen wij het toch voor. Ik constateer voorts dat er onvoldoende draagvlak

Hofstede

is bij de instellingen en bij het personeel in casu de onderwijsgeven. Ik constateer tevens dat op de markt de vraagkant centraal staat, terwijl nu weer hoofdzakelijk aanbodgericht gewerkt dreigt te worden. Ik constateer dat een solide bekostiging niet aanwezig is, laat staan gewaarborgd. De concurrentiepositie ten aanzien van andere onderwijsvormen wordt nauwelijks versterkt en veel energie is niet beschikbaar voor kwaliteitsverbetering, maar verdwijnt in fusies. Graag nodig ik de minister uit, hierover vanmiddag zijn licht te laten schijnen.

De ROC-vorming roept verder nogal wat vragen op. Dat geldt niet de doelstelling, want beter en op maat gesneden onderwijs is te allen tijde nastrevenswaardig. Ook moet worden gesteld dat het onderhavige wetsvoorstel al aanmerkelijk beter is dan het aanvankelijke voornemen van de bewindslieden. Immers, toen was er sprake van ongeveer 28 ROC's. Er komen er nu zo'n kleine 50. Toen waren er slechts regionale instellingen, nu ook interregionale. Onder druk van de CDA-fractie in de Tweede Kamer zijn verder in artikel 12, lid 3 en volgende, nogal wat uitzonderingsbepalingen opgenomen. Voorts is naast de institutionele nu ook de bestuurlijke fusie mogelijk. Al deze factoren hebben ertoe bijgedragen dat in elk geval ook het confessionele onderwijs gelukkig weer wat meer kansen heeft gekregen om te blijven bestaan, hoewel vele instellingen onder grote druk staan.

Mijnheer de voorzitter! Overigens is het verschil tussen de IGI en de BGI wel erg gering. Ik wil de minister nog eens dringend vragen dat verschil wat groter te maken door het gehele personeelsbeleid, dus inclusief werving, selectie en aanstelling, toe te voegen aan de mogelijkheden voor de BGI en voor elk van de scholen daar. Dat is eveneens van groot belang voor het zelfstandige karakter van het confessionele onderwijs.

Ik wil de bewindslieden nog eens nadrukkelijk vragen naar de werkelijke reden van ROC-vorming. Gaat het echt om het onderwijs of is er toch ook een verborgen agenda? Immers, bij het antwoord over confederatievorming in de nadere memorie van toelichting is er plotseling sprake van het belang van "en het ene aanspreekpunt voor de

overheid". Gaat het inderdaad om het onderwijs of gaat het om grotere zeggenschap van de rijksoverheid? Meer zeggenschap daar lijkt mij echt niet nodig, want in het onderwijsveld is Zoetermeer al decennialang het centrum van de wereld. Daarom vraag ik aan de bewindslieden om de dwang op fusie toch nog eens te heroverwegen, in die zin dat er wat meer rek ontstaat waardoor de eigen zelfstandigheid van scholen beter tot haar recht kan komen.

Een prangende vraag is ook nog steeds, waarom de educatie samengevoegd moet worden met MBO en BBO. Vanuit het jaar van de alfabetisering heb ik grote waardering gekregen voor de basiseducatie in ons land. Ik was daarbij zeer onder de indruk van de klasjes van bijvoorbeeld allochtone vrouwen die Nederlands wilden leren om te kunnen winkelen en om met hun in ons land geboren kleinkinderen te kunnen communiceren. "Zelfredzaamheid" noemden wij dat. De groep die ik toen in Utrecht bezocht, had Sara al gezien.

De vraag is nu wat deze groep vrouwen van doen heeft met MTS, MEAO of MDGO. Waarom wordt basiseducatie toegevoegd? Of is ook hier misschien sprake van een verborgen agenda? De minister laadt de verdenking op zich dat deze hele operatie is opgezet om de sanering van de basiseducatie in te laten zetten door de nieuwe ROC-besturen. De ROC-besturen van hun kant zouden vanwege krappe financiële middelen kunnen worden gedwongen en zouden derhalve voorrang moeten geven aan de vakopleiding.

In gebieden waar ROC-vorming al tot een afronding is gekomen en waarbij alle scholen onderdak hebben gevonden – ik doel hierbij met name op Friesland – kan een ongelijke situatie ontstaan als een uit zeven componenten bestaande instelling wel de ROC-status zou verkrijgen en bijvoorbeeld een uit zes componenten bestaande instelling nog even niet. Dat is een ongewenste situatie, zeker waar alle scholen al een onderdak hebben gevonden. Graag wil ik de minister uitnodigen, in zo'n situatie beide instellingen tegelijkertijd de ROC-status te verlenen.

In de nadere memorie van antwoord wordt een aantal nieuwe fondsen genoemd ter bekostiging van bijvoorbeeld deskundigheidsbevordering, professionalisering van

het management, vrouwen in het management, enzovoorts. Mijn vraag daarbij is hoeveel nieuwe potjes erbij komen vanwege de WEB en hoeveel potjes er in totaal zijn, ook in vergelijking met bijvoorbeeld vijf jaar geleden. Zijn de nieuwe potjes tijdelijk en, zo ja, wanneer eindigt deze potjescultuur? Is de minister niet van mening dat al deze zaken gewoon onderdeel zijn van bedrijfsvoering? Is het wel juist, democratisch gezien, dat de potjescultuur al volop tot bloei komt alvorens de wet de goedkeuring heeft van deze Kamer? Is dit systeem in overeenstemming met de beoogde autonomie van de instellingen? Een andere vraag is of de minister bereid is, in de toekomst aanmerkelijk voorzichtiger om te springen met het reeds in gang zetten van allerlei implementatieprocessen voordat deze Kamer de behandeling heeft afgerond. Voorstanders van ROC-vorming spreken nu al lange tijd over een onomkeerbaar proces. Vindt de minister ook dat het proces onomkeerbaar is?

Mijnheer de voorzitter! Ik kom tot een afronding. De behandeling in deze Kamer heeft al een enkel positief punt opgeleverd. Zo heeft de minister toegegeven dat het wetsartikel dat studiefinanciering plotsklaps dreigde te onthouden aan studenten van particuliere opleidingen, niet houdbaar is. De CDA-fractie is daar blij mee. Overigens heeft de minister er moeite mee zijn eigen ongelijk wat volmondig toe te geven, want in alle kranten moest ik lezen dat de minister het gelijk volkomen aan zijn kant had, maar dat hij helaas aan deze Kamer moest toegeven. Die domme Kamer toch, denk ik dan.

Het zal duidelijk zijn dat de CDA-fractie niet enthousiast is over het wetsvoorstel in deze vorm. Toch heeft de fractie nog niet alle hoop opgegeven. De minister is bij machte, hier en nu, de wet nog aanmerkelijk te verbeteren door een deugdelijk en houdbaar bekostigingssysteem aan te bieden en door de dwang op fusie wat minder intensief te maken. Daarom is de CDA-fractie zeer benieuwd naar de antwoorden van de minister alsmede naar de openingen die hij wil bieden.

De **voorzitter**: Het is een goede gewoonte dat ik u als eerste geluk mag wensen met uw maiden-speech. U bent hier, net zoals bij het CNV, de opvolger van de heer Van der

Hofstede

Meulen. Maar ook hier zal blijken dat u heel eigen accenten legt. U bent afkomstig uit de agrarische sector, waar werken alles was, en u bent vervolgens met hart en ziel vakbondsman geworden. U bent geen ideologische scherpstlijper, maar u komt wel met ijkpunten, door u altijd "kapstukken" genoemd: naastenliefde, echte rechtvaardigheid, eigen verantwoordelijkheid van mensen en vrijheid. U bent geen nee-roeper maar u bent, zo blijkt ook uit deze maiden-speech, wel kritisch. U bent echter ook een realist, want zoals ze bij u zeiden: als de lucht naar beneden valt, breken de bonestokken.

De vergadering wordt enkele ogenblikken geschorst.

De **voorzitter**: Het woord is aan mevrouw Schoondergang-Horikx, die eveneens haar maiden-speech uitspreekt.

Voorzitter: Heijne Makkreel



Mevrouw **Schoondergang-Horikx** (GroenLinks): Voorzitter! Wij behandelen vandaag de WEB, de Wet educatie en beroepsonderwijs. De bedoeling daarvan is dat er een integraal en samenhangend stelsel van beroepsonderwijs en educatie gecreëerd wordt; onderwijs op maat. Dat is voorwaar een ambitieuze doelstelling!

Een uitgebreide schriftelijke voorbereiding in twee ronden is aan deze plenaire behandeling voorafgegaan. Voordat ik inhoudelijk op het wetsvoorstel inga, wil ik eerst wat irritaties kwijt. Om te beginnen wil ik iets zeggen over de beantwoording van de gestelde schriftelijke vragen in de eerste ronde. De toon en de inhoud van de memorie van antwoord waren onder de maat. Alle fracties hebben dat duidelijk gemaakt in het nader voorlopig verslag, en de nadere memorie van antwoord was dan ook beduidend beter. Wij zullen het daar nu maar bij laten. De boodschap is, hoop ik, duidelijk overgekomen.

De tweede irritatie is dat er weer eens een wetsvoorstel door de Eerste Kamer wordt gejaagd. De WEB is de grootste reorganisatie op onderwijsgebied, zowel in aantal betrokkenen als in breedte van het onderwijs. Ook de heer Hofstede

heeft daar al op geduid. Zo'n operatie vereist een zorgvuldige behandeling, ook in de Eerste Kamer; juist in de Eerste Kamer. De druk om dit wetsvoorstel vóór 1 november af te handelen, was groot. Dat lijkt GroenLinks een reden om geen tijdslimieten meer in een wetsvoorstel zelf op te nemen. Hoe denkt de minister daarover?

Na de schriftelijke behandeling zijn voor GroenLinks twee grote problemen overgebleven, eigenlijk drie. De positie van de bodemgroepen, de situatie waarin de basiseducatie zich bevindt en de implementatie van de WEB, indien tot wet verheven. Voordat ik die onderwerpen behandel, eerst een aantal andere zaken die wij in de schriftelijke voorbereiding aan de orde hebben gesteld.

In de eerste plaats het niet langer aanspraak kunnen maken op de Wet studiefinanciering door studierenden aan erkende particuliere beroepsopleidingen. De ministers constateerden dat hierover tijdens de behandeling in de Tweede Kamer geen opmerkingen zijn gemaakt. Dat is correct, maar het standpunt van de ministers dat, "wanneer het kabinet een voornemen heeft en de Tweede Kamer gaat daarmee niet-expliciet niet akkoord", (ja, zo staat het echt op blz. 5 van de nadere memorie van antwoord en ik ben hierover nog niet uitgedacht), "dat dan de Tweede Kamer geacht wordt te hebben ingestemd", snijdt geen hout, in ieder geval niet bij zo'n ingewikkeld voorstel als de WEB. Bij zo'n ingewikkeld wetsvoorstel loop je altijd de kans dat er dingen doorheen glippen en dat zaken niet worden onderkend. Het in de WEB laten vervallen van het recht op studiefinanciering bij het volgen van een opleiding aan een erkende particuliere beroepsopleiding, was zo'n situatie. Drie jaar geleden is namelijk een dergelijk voorstel met grote meerderheid in de Tweede Kamer weggestemd. Dan gaat het ons te ver om te zeggen: wie zwijgt, stemt toe.

De ministers komen echter – hoewel wat tegenstribbelend – tegemoet aan de bezwaren van de Eerste Kamer op dit punt. Er is gekozen voor een tweede nota van wijziging van de Wet tegemoetkoming studiekosten. Ik laat nu maar in het midden of dat een initiatief was van de Tweede Kamer of van de ministers. Dat laatste suggereert namelijk de tekst op pagina 6 van de

nadere memorie van antwoord. Hoe dat ook zij; dit probleem is in ieder geval uit de wereld; hoewel: tot een volgende poging van de minister? Wij hebben nog wel een vraag hierover. Is dit nu een sluitende regeling of valt er een gat tussen de inwerkingtreding van de WEB en die van de WTS?

Het tweede punt wordt gevormd door de ROC's. De vragen die GroenLinks daarover heeft gesteld, zijn uitgebreid beantwoord, waarvoor onze dank. De beantwoording heeft echter onze twijfels niet weggenomen en het bericht in de Volkskrant van zaterdag jongstleden, waarin werd uiteengezet waartoe vrije concurrentie tussen ROC's kan leiden, heeft onze zorg eigenlijk alleen maar bevestigd, onze zorg namelijk dat de ministers aan de kant blijven toekijken, ook als het fout gaat. Ik nodig de minister uit om een laatste poging te doen om GroenLinks ervan te overtuigen dat de zorgen en twijfels op dit punt onterecht zijn.

Het derde punt: een zelfde gevoel hebben wij bij de bekostiging van de WEB-operatie. Je kunt de stelling betrekken dat het onverantwoord is om een wet aan te nemen zonder een bekostigingsparagraaf, juist omdat invoering van nieuwe bekostigingsmodellen complexe en ingrijpende gevolgen kan hebben voor afzonderlijke instellingen, zoals de ministers zelf schrijven op pagina 11 van de nadere memorie van antwoord. Daartegenover staat het argument van de ministers dat je instellingen niet kunt opzadelen met een nieuw bekostigingsmodel, met mogelijk grote gevolgen per instelling, tegelijk met grote organisatorische veranderingen, zowel bestuurlijk als inhoudelijk.

De ministers kiezen voor een gefaseerde invoering van een nieuw bekostigingsmodel vanaf het jaar 2000, terwijl over de inhoud van het model zal worden gediscussieerd met het BVE-veld. GroenLinks legt zich voorlopig bij deze gang van zaken neer – dat is meteen het antwoord op de vraag van de heer Hofstede – maar verwacht wel dat het overleg met het BVE-veld uiterst zorgvuldig zal worden gevoerd. Kan de minister mij bevestigen dat daarvoor in ieder geval van zijn kant – en van de kant van de andere minister die daarbij betrokken is – een uiterste krachtsinspanning zal worden geleverd?